

активна наукова-дослідницька робота, усвідомлення обов'язку й почуття відповідальності.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Київ, 1997. – С. 52.
2. Громько Ю.В. Педагогические диалоги: История разраб. деятельность. содерж. образования / Ю. В. Громько. – Москва, 2001. – 406 с.
3. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В.Кузьмина. – Москва.: Высшая школа, 1990.
4. Онуфрієва О. Науково-дослідна робота як складова професійного зростання педагога-новатора / О. Онуфрієва – Київ.: Либідь, 2006. – № 3-4 (62-63). – С. 17-21.
5. Подласый И.П. Педагогика / И.П.Подласый. – Москва.: Просвещение, 1996. – 432 с.
6. Савенкова Л. О., Романова Г. М. Складові професіоналізму викладача вищої школи // Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі : Навч. посіб. / За ред. М. В. Артюшиної, О. М.Котикової, Г. М. Романової. – Київ, 2007.
7. Тевлін Б.Л. Професійна підготовка вчителів / Б.Л. Тевлін – Харків.: Вид. група „Основа”, 2006. – 192 с.

УДК 159.9

Супрун К. М.

Психологічна культура викладача вищої школи і шляхи її формування

Анотація. Дана стаття присвячена розгляду психологічної культури викладача вищої школи як системоутворюючого блоку його професійної компетентності. Зокрема, деталізуються найбільш поширені підходи до його осмислення, а також структурні та сутнісні компоненти. Виокремлено організаційно-методичні умови та соціально-психологічні риси, які є важливими факторами становлення високого рівня психологічної культури. Таким чином, на нашу думку, ключове місце у системі досліджуваного соціального явище займають емоційна лабільність, гнучкість мислення та здатність до успішної саморегуляції в процесі педагогічної діяльності.

Ключові слова: психологічна культура, викладач вищої школи, суспільство знань, психологічна саморегуляція, емоційна лабільність.

Аннотация. Данная статья посвящена рассмотрению психологической культуры преподавателя высшей школы как системообразующего блока его профессиональной компетентности. В частности, детализируются наиболее распространенные подходы к его осмыслению, а также структурные и сущностные компоненты. Выделено организационно-методические условия и социально-психологические черты, которые являются важными факторами становления высокого уровня психологической культуры. Таким образом, на наш взгляд, ключевое место в системе исследуемого социального явления занимают

эмоциональная лабильность, гибкость мышления и способность к успешной саморегуляции в процессе педагогической деятельности.

Ключевые слова: психологическая культура, преподаватель высшей школы, общество знаний, психологическая саморегуляция, эмоциональная лабильность.

Suprun K.M. 'The psychological culture of the instructor and ways of its formation'

Summary. The given article provides an insight into the concept of the instructor's psychological culture as a framework block of his or her professional competence. In particular, the most widely accepted approaches to its comprehension as well as structural and instrinctic components are being analyzed. Moreover, organizational-methodical conditions and social-psychological peculiarities which are deemed to be significant factors of the high level of the psychological culture are being distinguished. Therefore, in our opinion, emotional lability, mental adaptivity and self-regulation property in terms of teaching activities have the key role to play in the system of the social phenomenon under analysis.

Key words: the psychological culture, the instructor, knowledge society, psychological self-regulation, emotional lability.

Сучасні глобальні тенденції у сфері освіти та науки свідчать про остаточний перехід від інформаційного суспільства до суспільства знань. Переорієнтація цінностей зумовлює принципову важливість формування та збереження високої психологічної культури наших громадян. Зважаючи на загальний високий процент людей з вищою освітою (наразі в Україні майже 90% випускників шкіл продовжують навчання), саме викладач вищої школи є тією людиною, від рівня сформованості психологічної культури якого, залежатимуть світоглядні позиції української державотворчої моделі через 5-10 років. Таким чином, гостра суспільна значущість окресленої проблеми становить **актуальність** нашої роботи. **Метою** даного дослідження є визначення поняття психологічної культури викладача вищої школи як системоутворюючого блоку його професійної компетентності педагога, що має значний вплив на характер цілей та завдань педагогічної діяльності та успішність і спрямованість навчально-виховного процесу.

В науковій літературі виділяють наступні підходи до осмислення поняття психологічної культури:

- 1) аксеологічний – система цінностей-регуляторів педагогічної діяльності;
- 2) діяльнісний – передумова, мета, засіб, інструмент психолого-педагогічної діяльності, рівень самореалізації в ній, її результат і критерій оцінки;
- 3) особистісний – концентроване вираження особистості педагога.

Сучасні науковці дають наступні визначення поняттю психологічної культури викладача вищої школи, зокрема:

- 1) Р.Т. Кокоєва: «специфічна модель, яка містить у собі професійне соціальне спілкування, взаємодію, високий рівень професійної і моральної

мотивації, що забезпечує успішність особистості у професійній діяльності» [2, с. 78].

2) О.П. Рудницька: «педагогічна система і водночас її елемент, особистісне утворення, діалектично інтегрована єдність психологічних цінностей, між якими існують певні зв'язки і відношення, що формуються, реалізуються і вдосконалюються у різноманітних видах професійної діяльності і спілкування, визначаючи характер і рівень останніх».

3) Н. В. Чепелева: «наявність педагогічного мислення, яке базується на системі теоретичних знань із педагогіки, загальної, вікової та педагогічної психології й виявляється в здатності використовувати ці знання, оперувати ними в практичній діяльності в процесі прийняття рішень за конкретних педагогічних обставин, під час організації навчально-виховного процесу, в ситуаціях спілкування зі студентами, уміння аналізувати свою поведінку, виявити ті чи інші недоліки в своїй професійній діяльності, констатувати наявність чи відсутність у себе певних, необхідних для викладача якостей» [3].

Загалом, психологічна культура викладача складається як зі структурних, так і з сутнісних компонентів. До перших належать наступні:

- когнітивний – знання психології студентства зокрема та комплекс психологічних знань загалом;
- афективний – емоційна зрілість та лабільність, конструктивність вимог та оцінки;
- мотиваційний – ціннісні орієнтації, що визначають професійну викладацьку спрямованість на особистість студента;
- поведінковий – здатність до саморегуляції, комунікаційні вміння.

До сутнісних елементів поняття належать:

- педагогічне мислення – застосування теоретичних положень філософії, психології, педагогіки, методики в конкретних педагогічних ситуаціях навчально-виховної роботи;
- педагогічне цілепокладання - процес трансформування «головних» соціальних цілей освіти, які визначає соціальне замовлення, в конкретні цілі змісту освіти завдяки спільній цільовій діяльності педагога і учнів як суб'єктів навчального процесу;
- педагогічна імпровізація - швидке і гнучке реагування на конкретну непередбачувану педагогічну ситуацію, її швидкий і ефективний розв'язок;
- педагогічна фасилітація – одночасно процес та сукупність навичок, які дозволяють раціонально організувати обговорення складної проблеми за короткий термін та з максимальним залученням учасників.

Успішність процесу формування психологічної культури викладача сприяє дотримання наступних організаційно-методичних умов:

- 1) система безперервної професійної підготовки педагога (довузівської, вузівської й післявузівської);

2) створення оптимальних психологічних умов для реалізації особистісної потреби в самопізнанні та саморозвитку як передумови успішного формування психологічної спрямованості особистості;

3) формування навичок саморегуляції, рефлексивного аналізу професійної діяльності, навичок ефективної комунікації за допомогою таких психологічних технологій як соціально-психологічний тренінг, тренінг особистісного зростання, імітаційні та рольові ігри;

4) підвищення психологічної освіченості викладачів шляхом проведення міні-семінарів і «круглих столів»;

5) створення комплексу діагностичних методик, якими викладач може користуватися у педагогічних цілях;

6) формування психологічної та практичної готовності педагога до співробітництва із практичним психологом для психолого-педагогічного супроводу розвитку студента.

Таким чином, до соціально-психологічних рис та властивостей, що прямо або опосередковано пов'язані із психолого-педагогічною культурою викладача вищої школи належать: *особистісні та загальногромадянські риси* (широкий світогляд, принциповість та стійкість переконань, наявність громадянської позиції та цілеспрямованість, національна свідомість, патріотизм та толерантність, гуманізм і соціальний оптимізм), *морально-педагогічні якості* (зрілість, справедливість та об'єктивність, високий рівень загальної та власне психологічної культури, комунікабельність, психологічна й педагогічна спостережливність) та *соціально-перцептивні характеристики* (високий рівень соціального сприйняття та самопізнання, активна інтелектуальна діяльність та науковий пошук, позитивна Я-концепція, високий рівень домагань, прогнозування шляхів професійного становлення майбутнього спеціаліста).

Отже, сформованість психологічної культури викладача вищої школи знаходиться у нерозривному діалектичному зв'язку з рівнем його професійної самореалізації: з одного боку, чим повнішою є самоактуалізація викладача, тим успішніше проходить процес становлення професійної педагогічної культури, а з іншого – саме рівень сформованості психологічної культури є визначаючим фактором професійних досягнень педагога. На нашу думку, ключовими умовами високої психологічної культури викладача вищої школи є емоційна лабільність, гнучкість мислення та здатність до успішної саморегуляції в процесі педагогічної діяльності. Таким чином, психолого-педагогічна культура постає як соціальне явище, характеристика особливостей психолого-педагогічної взаємодії поколінь та засіб педагогізації навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Еремкина О. В. Формирование психодиагностической культуры учителя / Ольга Васильевна Еремкина // Электронный научно-педагогический журнал. - 2006. - № 1. - С. 59-66. – Режим доступа к журн.: <http://www.emissia.org/offline/2006/1080.htm>.

2. Кокоєва Р. Т. Психологическая культура преподавателя высшей школы / Р. Т. Кокоєва // «Успехи современного естествознания». - 2009. - №5. - С. 78-79.
3. Кудіна В.В. Психологія вищої школи. Курс лекцій / Кудіна В.В., Юрченко В.І. - Київ: НПУ ім.М.П.Драгоманова. - 2004. – 176 с.
4. Мороз О. Психолого-педагогічна модель викладача вищої школи / Мороз О., Юрченко В. // Наукове проектування інноваційних та альтернативних систем вищої освіти. – Тернопіль. - 2000. – С.187-189.
5. Чепелева Н. В. Психологічна культура майбутнього вчителя / Наталія Василівна Чепелева. - Київ: Т-во «Знання». – 1989. - 32 с.

УДК 159.922.7

Устименко С. Ф.

Деякі особливості мисленнєвої діяльності майбутніх педагогів

Анотація. У даній статті автор розглядає проблему типології мислення, характеризує різні теоретичні підходи до виділення видів і типів мислення. В статті представлені результати дослідження мисленнєвої діяльності, а також типів мислення студентів різних факультетів педагогічного інституту. Виявлені в результаті порівняльної характеристики особливості мислення студентів різних факультетів пояснюються специфікою їх діяльності.

Ключові слова: мислення, типи, види, стилі мислення, предметно-дійове, абстрактно-символічне, словесно-логічне, наочно-образне і креативне типи мислення.

Аннотация. В данной статье автор рассматривает проблему типологии мышления, характеризует различные теоретические подходы к выделению видов и типов мышления. В статье представлены результаты исследования мыслительной деятельности, а также типов мышления студентов различных факультетов педагогического института. Выявленные в результате сравнительной характеристики особенности мышления студентов разных факультетов объясняются спецификой их деятельности.

Ключевые слова: мышление, типы, виды, стили мышления, предметно-действенное, абстрактно-символическое, словесно-логическое, наглядно-образное и креативное типы мышления

Summary. In this article an author examines the problem of tipologii of thought, characterizes the different theoretical going near the selection of kinds and types of thought. The results of research of cogitative activity are presented in the article, and also types of thought of students of different faculties of pedagogical college. The thoughts of students of different faculties exposed as a result of comparative description of feature are explained the specific of their activity.

Keywords: thought, types, kinds, styles of thought.